

«Foreldrefremmedgjøring» bør skrotes

Jan Stokkebekk

Per Øystein Steinsvåg

Thomas Nordvik

Trine Eikrem

Tonje Holt

Dag Nordanger

Hanne Braarud

Ingunn Eriksen

Kari Jevne

Kjetil Lysne

Ingeborg Huglen

Helene Kindle-Skau

I tråd med anbefalinger fra FN foreslår vi at det ideologiske begrepet «foreldrefremmedgjøring» skrotes og erstattes med en deskriptiv og barneorientert forståelse.

Jan Kristian Stokkebekk. Foto: Eivind Senneset.

Meland (2023) argumenterer i et fagessay i juni-utgaven av Tidsskrift for Norsk psykologforening for at begrepet «foreldrefremmedgjøring» (heretter FF) bør anerkjennes. Melands promotering av FF skjer paradoksalt nok samtidig som at FNs menneskerettighetskommisjon (UNCHR) i juni 2023 anbefaler sine medlemsstater å forby anvendelsen av begrepet i rettsprosesser (Alsalem, 2023).

Anbefalingene fremgår i en rapport bestilt av FNs menneskerettighetskommisjon, hvor en finner at «parental alienation and similar pseudo-concepts» i årtier har blitt anvendt i rettslige sammenhenger for å tildekke familievold til tross for manglende vitenskapelig legitimitet (Alsalem, 2023). Rapporten peker på at rettsvesenet i mange vestlige land utenom Skandinavia prioriterer å opprettholde kontakt med begge foreldre fremfor å beskytte barn mot overgrep og vold.

Pseudoforståelser

I norsk kontekst, i media og politisk diskurs, knyttes FF ofte sammen med begrep som samværs sabotasje, samværsnekt eller samværs hindring. Alle disse pseudoforståelsene kan gi en endimensjonal og tendensiøs forståelse av hvorfor det blir opphør i kontakt mellom barn og en av foreldrene etter et samlivsbrudd.

Til tross for at FF har vært en del av den faglige diskursen i flere tiår, har begrepet ennå ikke blitt akseptert av noen profesjonelle eller vitenskapelige organisasjoner, heller ikke av den amerikanske psykologforeningen og Verdens helseorganisasjon (WHO). I 2019 ble det utarbeidet et faglig opprop rettet mot WHO underskrevet av 352 profilerte fagpersoner og institusjoner verden over (Nielson et al., 2019). Her oppsummeres det manglende forskningsgrunnlaget som ligger til grunn for FF. Det advares mot de alvorlige konsekvensene det kan ha for mange barn og foreldre dersom dette begrepet anerkjennes som en diagnose.

....begrepet (har) ennå ikke blitt akseptert av noen profesjonelle eller vitenskapelige organisasjoner

Det står respekt av at Meland er etterrettelig og synliggjør sin tilknytning til foreninger som promoterer begrepet (Foreningen 2 Foreldre og Mannsforum). Det er ikke alltid slik at fagfolk som stiller seg bak FF-konseptet, synliggjør sine bindinger til politiske lobbygrupper, hverken nasjonalt eller internasjonalt. Tilhengere av FF-hypotesen er kritisert for å tie om manglende forskningsgrunnlag og overlate byrden av å motbevise hypotesen til andre, stikk i strid med god forskningspraksis (Emery, 2005; Emery et al., 2005).

FF kan både som begrep og fenomenforståelse stigmatisere barn med uberettiget merkelapp og ansvar, gi økt næring til polariserte konflikter mellom foreldre og villedede fagfolk og rettsprosesser. Det er ingen motsetning mellom å avvise FF-begrepet og samtidig anerkjenne at barn blir manipulert og triangulert av fiendtligheten til enkelte foreldre. (Smyth & Moloney, 2017).

«Langvarig stans i samvær»

Å utvide blikket betyr ikke at vi avviser at noen foreldre urettmessig kan påvirke barnets samvær med den andre forelderen. Riktignok har det blitt lansert mer hensiktsmessige forståelser av FF, der vansker i forelder-barn-relasjonen forstås som prosesser med multiple faktorer og årsaker (Johnston & Sullivan, 2020). Men slike forsøk på nyanseringer er fremdeles under fanen av FF-begrepet, sammen med de som fortsatt forfekter en polarisert og endimensjonal forståelse: der en forelder anses skyldig

i å manipulere barnet, og der den andre forelder er et uskyldig offer for opphøret i kontakten med barnet.

Vi fraråder derfor meklere, sakkyndige, psykologer og kliniske familieterapeuter å anvende FF-begrepet og isteden bruke nøytrale beskrivelser slik som «langvarig stans i samvær» (Steinsvåg & Stokkebekk, 2024). Det er helt avgjørende at påstander om vold og utrygghet hos en forelder tas på alvor, enten disse kommer fra barna selv eller en forelder. Opphør i samvær må sees i sammenheng med en rekke mulige faktorer, og ta utgangspunkt i behovet til det unike barnet og dets samspill med hver av foreldrene. Vi foreslår derfor i likhet med FN at det ideologiske FF-begrepet skrotes og erstattes med en deskriptiv og barneorientert forståelse.

Merknad: Ingen oppgitte interessekonflikter.

Referanser

- Alsalem, R. (2023). Custody, violence against women and violence against children - Report of the Special Rapporteur on violence against women and girls, its causes and consequences. <https://www.ohchr.org/en/documents/thematic-reports/ahrc5336-custody-violence-against-women-and-violence-against-children>. https://doi.org/10.1163/2210-7975_hrd-3003-2015001
- Emery, R. E. (2005). Proponents Bear the Burden of Proof. *Family Court Review*, 43(1), 8–13. <https://doi.org/10.1111/j.1744-1617.2005.00002.x>
- Emery, R. E., Otto, R. K. & O'Donohue, W. T. (2005). A Critical Assessment of Child Custody Evaluations: Limited Science and a Flawed System. *Psychological Science in the Public Interest*, 6(1), 1–29. <https://doi.org/10.1111/j.1529-1006.2005.00020.x>
- Johnston, J. R. & Sullivan, M. J. (2020). Parental Alienation: In Search of Common Ground For a More Differentiated Theory. *Family Court Review*, 58(2), 270–292. <https://doi.org/10.1111/fcre.12472>
- Meland, E. (2023). Foreldrefremmedgjøring [Fagessey_ikke fagfellevurdert]. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*.
- Nielson, L. C., Meier, J. S., Sheehy, E., Jackson, M., Halperin-Kaddari, R., Boyd, S., Allard, P. A., Jaffe, P. G. & Lapierre, S. (2019). Collective Memo Of Concern to WHO About Parental Alienation. <https://www.learningtoendabuse.ca/docs/WHO-September-24-2019.pdf>
- Smyth, B. M. & Moloney, L. J. (2017). Entrenched Postseparation Parenting Disputes: The Role of Interparental Hatred? *Family Court Review*, 55(3), 404–416. <https://doi.org/10.1111/fcre.12294>
- Steinsvåg, P. Ø. & Stokkebekk, J. (2024). Når det oppstår stans i samvær og kontakt mellom barn og en forelder. Faglige vurderinger i et komplekst landskap.[upublisert manuskript] Fokus på familien.